

Cornwall Konsensüs ve ekonomide yeni yaklaşımlar

Serbest Kürsü/Dünya Gazetesi

20 Ağustos 2022 Cumartesi

Ali Rıza ALABOYUN

Eski Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

11-13 Haziran 2021 tarihlerinde G7 ülkeleri İngiltere'nin Cornwall şehrinde önemli bir zirve gerçekleştirmişlerdir. Zirvede G7 ülkeleri dünya ekonomisine yeni bir yön verecek olan Cornwall Konsensüs adı altında yeni bir mutabakat metnini kabulmetnini kabul ettiler. Kırk yıldır uygulanmakta olan Washington Konsensüsü'nün yerini alacak, belki de önümüzdeki yarım asırlık bir dönemde küresel ekonomiye damgasını vuracak olan bu yeni konsensüs ağır pandemi koşulları nedeni ile hem etrafl ıca tartışılmadı hem de gündemden uzak kaldı.

Gelişmekte olan ülkelerde 1970 ve 1980'li yıllarda yaşanan ekonomik krizler küresel ekonomiyi de olumsuz etkiler duruma gelmişti. Yaşanan bu krizlerden kurtulmak ve geliştirmekte olan ülkelerin ekonomisini daha güçlü hale getirmek için Dünya Bankası, IMF ve Amerika Birleşik Devletleri öncülüğünde bir ekonomik tedbirler paketi oluşturuldu. Bu ekonomik tedbirler paketi Latin Amerika ülkeleri, Berlin duvarının çökmesi ile eski Sovyet Bloku ülkeleri dâhil, birçok geliştirmekte olan ülkede yürürlüğe konulmaya başlandı. Gelişmekte olan ülkeleri neo-liberal politikalara yönelmeye özendiren bu ekonomik tedbirler paketi, İngiliz ekonomist John Williamson tarafından Washington Konsensüs olarak adlandırılmış. Williamson'un neo-liberal tedbirler paketi 10 temel esastan oluşmaktaydı. Bu tedbirler paketi şöyle sıralamıştır:

- 1-Mali Disiplinin disiplinin korunması,
- 2-Kamu Kamu harcamalarının öncelikler sırasına göre yeniden ele alınması,
- 3-Vergi politikalarında reformlar yapılması,
- 4-Faizlerin piyasa tarafından belirlenmesinin sağlanması,
- 5-Rekabetçi bir kur politikasını muhafaza etmek için tedbirler alınması,
- 6-Ticaretin serbestleştirilmesi için deregülasyonlara gidilmesi,
- 7-Yabancı yatırımcılar için yatırım ortamının iyileştirilmesi ve doğrudan yabancı sermayenin teşvik edilmesi,
- 8-Rantabl olmayan kamu kitlerinin ve işletmelerinin özelleştirilmesinin önünün açılması,
- 9-Kişilerin, Sermayenin, Mal ve hizmet giriş ve çıkışlarının önündeki engellerin kaldırılması,

9-Mülkiyet hakkının güvence altına alınması.

" Bugün dahi birçoğu geçerli olan bu tedbirler paketi genel anlamı ile makroekonomik istikrarın sağlanmasını, piyasa aktörlerinin güçlenmesini, ticaretin ve yatırımın önünün açılmasını sağlayan ve serbest piyasayı teşvik eden politikalardan oluşmaktaydı. Washington Konsensüs'ün en önemli etkisi neo-liberal politikaları güçlendirmek için yapılan deregülasyonlar ile devletin ekonomi üzerindeki rolünün en asgari düzeye çekilmesi şeklinde olmuştur.

Zaman içerisinde, Washington konsensüs büyük ölçüde gelişmekte olan Latin Amerika ülkeleri üzerinde büyüme, istihdam ve yoksulluğun azaltılması konusunda hayal kırıklığı yarattı. Özellikle verimli olmayan kamu işletmelerinin özelleştirilmesinde beklenen sonuçlar tam olarak alınamadı. Birçok ülkede devleti yönetenler tarafından özelleştirmeler kamuya kısa süreli kaynak sağlama aracı olarak görüldü. Özelleştirilen kuruluşların, yeni sahipleri tarafından teknolojik yatırımlarla iyileştirilerek ekonomik faaliyetlerini sürdürmeleri, üretime istihdama ve ihracata katkı sağlaması beklenirken, bir çok işletmelerin ekonomik faaliyetleri sonlandırılarak gayrimenkul gibi rant alanında kullanıldı. Özellikle dağılan Sovyet bloku ülkelerindeki özelleştirmeler birçok oligarkın türemesine neden oldu. Latin Amerika ülkeleri başta olmak üzere birçok gelişmekte olan ülkelerdeki özelleştirmeler belli kişilere kaynak transferi şekline dönüştü. İstihdama ve ekonomiye olumsuz etkileride dikkate alındığında Washington Konsensüs'ün halka yansıyan en olumsuz yönünü özelleştirmeler oluşturdu. 2008 yılında ABD' de ortaya çıkan, daha sonra diğer ülkelere de sıçrayan gayrimenkul temelli küresel finansal kriz ile 2019'da ortaya çıkan pandemi krizi ekonomik krizlere karşı Washington Konsensüs tedbirler paketinin artık paketinin artık yeterli olmadığını gün yüzüne çıkarttı. Cornwall Konsensüs'ün giriş kısmında da vurgulandığı gibi özellikle bu iki kriz dezavantajlı ülkeler ve gruplar üzerinde, ekonomik ve sosyal anlamda birçok şoklara neden oldu.

Son otuz yılda dijital alandaki hızlı gelişmeler, bilgiye erişimin kolaylaşmasını, bilginin yaygınlaşmasını ve paylaşılmasını sağladı ve yeni nesiller üzerinde hızlı bir zihinsel dönüşümü gerçekleştirdi. Bu süreçte sanayileşmedeki süreçte sanayileşmedeki hızlı ve kontrolsüz yatırımların sonucu olarak ortaya çıkan karbondioksit ve metan gazı salınımındaki büyük artışlar hızlı bir küresel ısınmaya neden oldu. Bu durum devlet kontrollü yeni bir yeşil ekonomiyi gündeme taşıdı.

Gelişen yeni şartlar altında bir araya gelen G7 ülkelerinin benimsediği Cornwall Konsensüs Mutabakat Metni'nin Washington Konsensüs'ün yerini alacak şekilde bazı tespitler, taahhütler ve tedbirler içerdği görülmektedir.

Cornwall Konsensüs mevcut küresel **ekonomi** yönetiminin yeniliklere ayak uyduramadığını vurgulamaktadır. Yeni Konsensüs, kurallara dayalı serbest, adil ve şeffaf bir ekonomik sistem için halkın güveninin yeniden tesis edilmesi gerektiğinde uzlaşmaktadır. Ekonomik büyümenin yeşil ve kapsayıcı olması, çevresel, ekonomik ve jeopolitik risklere karşı daha dayanıklı olması hedeflenmektedir.

Ekonomik dayanıklılık önce ülke içinde başlasa da, küresel kamu yararı açısından dirençli ve toparlanma gücü yüksek bir küresel ekonominin tesisi için ortak işbirliği yapılmasının önemi dile getirilmektedir. Ortaya konacak ortak işbirliğinin, belli amaca yönelik yatırım ve yenilikler konusunda hükümetler ve iş dünyasının ortak çalışması üzerine inşa edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Uluslararası toplum, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek, iklim değişikliğine adapte olmak ve artan refahtan bütün vatandaşların yararlanmasını sağlamak için çaba sarf ederken, G7 ülkelerinin de uluslararası piyasaları ve kurumları güçlendirmek ve ihtiyaç halinde reform yapmak için harekete geçmesi gerektiği vurgusu ön plana çıkmaktadır. Cornwall Konsesüs Konsesüs kapsamında G7 ülkeleri şu beş konuda hareket etmeyi taahhüt etmektedirler;

- **Dayanışma:** Ulusal ekonomik çabalara saygı duymakla birlikte, ekonomik krizlere, dış etkenler ve piyasa bozulmalarına karşı kolektif iyilik için ortak hareket ederek dayanışma içinde olmak

• **Daha iyi bir risk yönetimi oluşturmak:** Ortaya çıkabilecek ekonomik, ekolojik ve jeopolitik riskleri izlemek, değerlendirmek ve çözüm için toplu mekanizmalar geliştirmek.

• **Sürdürülebilir ve bir amaca yönelik tedarik sağlamak:** Pandemi sonrası yaşanan CIP krizi nedeni ile Kamu kamu güvenliği açısından kritik sektörlerin doğasından veya kasıtlı müdahalelerden kaynaklanan olumsuzluklara karşı dirençli, açık ve yenilik dostu piyasa sistemleri tasarlamak için iş dünyası ile işbirliği yapmak

• **Daha iyi yönetim:** Küresel değerler ile uyumlu, sürdürülebilirliği destekleyen, iş standartlarını koruyan ve ortak ekonomik direnci güçlendiren ulusal ve uluslararası düzenlemeleri teşvik eden yeni ekonomi için ortak küresel standartları, kuralları ve normları oluşturmak.

• **Kapsayıcılık:** Sürdürülebilir kalkınma hedefleri için yatırımları hızlandırmak, dijital katılımı teşvik etmek, vergi kaçakçılığını ortadan kaldırmak, gelişmekte olan ülkelerin küresel pazarlara erişimini kolaylaştırmak. Bütün bunların yanında eşitsizliğin üstesinden gelecek ve geleneksel olarak yeterince temsil edilmeyen kadınlar ve azınlıkları destekleyici ulusal politikalar ortaya koymak. Cornwall KonsensusKonsensüs, Washington Konsensus'danKonsensüs'tan farklı olarak devletin ekonomi ve sosyal hayattaki rolünü hem katılımcılık hem de denetimcilik açısından yeniden canlandırmaktadır. Çevreye duyarlı, kamu - özel işbirliği modellerine açık ve sosyal politikaları içeren yeni bir ekonomik model ile Cornwall Konsensüs önümüzdeki yıllar için umut vaat eden bir mutabakat metni olarak karşımıza çıkmaktadır. Cornwall konsensüsKonsensüs üzerinden bir yıl geçmeden Rusya-Ukrayna savaşı gibi beklenmedik bir meydan okuma ile karşılaştı. Rusya-Ukrayna çatışmasının doğurduğu jeopolitik risk, daha önceki jeopolitik riskler ile kıyaslandığında daha uzun süreli olma eğilimi göstermektedir. Ayrıca Rusya'nın doğalgazı bir silah olarak kullanması, küresel ekonomileri çok olumsuz etkileyen enerji krizinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Rusya ile gelişmiş ülkelerin karşılıklı uyguladıkları yaptırımlar sonucu Rusya doğalgazının Avrupa'ya satışının durması, Avrupa'nın karbon emisyonu yüksek Kömür ve petrole dayalı enerji üretimine geri dönmesine neden oldu. Bu durum yeni konsensüsün hedeflediği yeşil ve güçlü bir ekonomiyi tesis etme ve Paris Şartı kapsamında ülkelerin taahhüt ettikleri sıfır karbon hedeflerine ulaşmayı zorlaştıracaktır.

*Ali Rıza Alaboyun, 63. Dönem Hükümette **Enerji** ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı olarak görev aldı. Helen Newbridge Government Aff airs and Consulting firmasının yönetim kurulu başkanı ve CEO su görevini üstlenmiştir.*